

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצ'לסט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

דהעולם נידון אחר רובו לא שייך אלא בעוה"ז, אבל בעולם הבא, כל אחד ואחד נידון בפני עצמו, והתורה לא דיברה על הפרט, אלא על הכלל, ועוה"ב לא שייך על הכלל רק על הפרט.

ותתישב בזה עוד, התימה דהא ידוע שנמצא בעולם צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, ואילו בכתובים מפורש, כי בכל עת שעשו ישראל

הטעם שיש צדיק ורע לו, הוא משום דשכר מצות בהאי עלמא ליכא, וכן ברשע וטוב לו הוא ע"מ להאבירו מעוה"ב, וכ"ז שייך רק על הפרט ולא על הכלל

הישר בעיני ה' שקמה הארץ, ובשעה שעשו הרע בעיני ה' נפלו לפני אויביהם. והתשובה לזה היא, כי הטעם, מה שיש צדיק ורע לו, הוא משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכן ברשע וטוב לו, מפורש בתורה (דברים ז', י') "ומשלם לשונאיו אל פניו — בעוה"ז, להאבירו — מעוה"ב" כפירוש רש"י שם. וכל זה לא שייך אלא על הפרט ולא על הכלל, דבפרט שייך לומר שיקבל גמולו בעוה"ב ולא בעוה"ז, אבל על הכלל, אין דינם רק בעוה"ז, ולא בעוה"ב, ומשו"ה על הכלל מוכרח להיות תמיד, רשע ורע לו, צדיק וטוב לו.

"לא תסמכו לנא מן סרמיטיין"

"כי סמכו רבנן לרבי יודא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכום ויעלת חן. כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי שרו לחו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטיין (סמרטיסין)" (כתובות י"ז, ע"א)

הסמרטוט, כשלעצמו אין בו חשיבות מאומה לפי שאינו ראוי לשום שימוש וחסר ערך. רק לפעמים כשצריך לסתום חור בכותל או בחבית, מנצלים גם אותו. והנה כל רב בעירו מחויב לפעול ולעשות, להגדיל תורה ולחזק בדקי הדת, כי לכך נבחר ולא רק בכדי שלא ישאר כסא הרבנות פנוי. אחרת כמוהו כסמרטוט שסותמים בו חור, שממלא את החלל הריק, ועליו ועל שכמותו קראו חז"ל "לא תסמכו לנו מן סרמיטיין" (רבינו, בשם רבי נחום שפירא, "העילוי מדוקשיין").

מפי השמועה⁹

[דף יג ע"ב - טו ע"א]

דר"ה כו"ג אפי' בנפלת ביום י"ו גופיה כו"ג עכ"ל. ודלל כמו שפירשו המוס' שם א' למשכה עד שיחמר היינו לנפלה צ"ל או צ"י וע"י עיצור אדר וס"ל יוס תקופה מחמיל ע"ש לפני אותה סברא ע"כ היינו ללא כחמרים להכא והא דקאמר לא תיחוש לה יחא בפשיטות דר"ל לא תיחוש לעבר שחא בנפלה נמי ממנ צ"י כחמרים דלית הלכתא כוחמיה אכל הכא הכריזו לפרש דהתם נמי בנפלה צ"י גופיה קאמר וקסבר יוס תקופה גומר והיינו ממנ כחמרים ודקאמר לא תיחוש לנפלה לומר להלכתא לכו הכי הוא משום לחמרים יחידאי הוא אלא להלכתא כחמרים וק"ל: בא"ד יום א' אדר או א"ד יום תפוח תקופת תשרי בכ' בו. כ"ל: בא"ד ומהיה דפי' הקונטרס נמי יש לומר בו א"ע: דתקופת תשרי נופלת בכ"א בו עכ"ל. ר"ל לפי הקונטרס זהא דמיש לאד"ו אכל בלא הא לפי' הקונט' לחמרים יוס תקופה מחמיל כמו שהוכיחו המוס' לעיל דע"כ ליכא לפרש הכי לחמרים ומש"ה צנופלה צ"י בתחילת יוס או צו' שעות איכא לתקוני תקופה ויסק ליעצרה לאדר אכל תקופה חשתי לא חוכל לתקוני בך דלכמי ונפלה צ"י דע"כ בקייטא חסר מד יחא דליהדר לתשרי צדוכתא צ"י הגון אלא ללא תיחוש לה משום דלא דרשי חג האסיף כלל ודו"ק:

דף יד ע"א גמרא ואי כתיב זקניך היא סנהדרין קטנה כתב רהמנא ושופטין במיוחדין בו. ממוך סוגיא דשמעיהן מוכח לכ"ע ליכא למילף סנהדרין גדולה מזקניך אלא משופטין אכל רש"י בתומס בן פי ויאלו זקניך מיוחדין שזקניך סנהדרין גדולה עכ"ל ויש ליישב דמין אשופטין דהשתא דכתיב ושופטין ע"כ זקניך סנהדרין גדולה וע"כ משופטין לחוד נמי ליכא למילף מידי דלמא שופטין סנהדרין קטנה אכל השתא דכתיב זקניך ע"כ ושופטין אלא לסנהדרין גדולה ג' דו"ק: תוס' בד"ה לא שרק בו ד"א כמו שפי' הקונטרס בפ"ק דתובות שפי' בו דהתם מוכח דתקופת בו עכ"ל: תוס' בד"ה ור"ש בו ושופטין בו דהא דקאמר ד"א דריש ד"ה וד"א משמע ד"ה ד"א בו עכ"ל. כ"ל ר"ל ליטא דלא דריש ליה דקאמר הכא וליטא דלא משמע ליה דקאמר צנוטה ובשאר דוכתי דקאמר כה"ג לאו משום דלא בו וק"ל:

דף יד ע"ב גמרא ושופטין זה מלך וזב"ג בו. יש לדקדק כיון דלמטריך ושופטין למלך וכ"ג מנליה סנהדרין גדולה דהיינו מיוחדין בשופטין טו וי"ל דדרשוה שקולים הם ולמאי למסיק נמי דכל סנהדרין צע"י כל הסנהדרין ומלך וכ"ג דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו בד"ה פ"מ בו א"ע: דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו וד"א דיוקא אבית פגי א"א אפי"ו בירושלים כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו א"ע: דרינו כירושלים כדאמר בו וזכ"ל סנהדרין כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו לא קידש הלחם אכל לפניס מצית פגי קידש כמו בירושלים ה"ג הכא לאו דוקא אבית פגי אלא אפילו בירושלים אין שם מקומן של סנהדרין וכדאמר בו דהשתא נמי לענין סנהדרין הו"י דין צ"ה פגי שוה כירושלים וק"ל: תוס' בד"ה א"א יחסר המזג בו במוזגה ד"ע' חד תרין בו עכ"ל. והיינו כ"ג דע"א לא יצא לכלל חלוקה לג' חלקים רק עד ס"ט דהיינו על חד חרי והקמס הוהמרים לא יצאו לכלל חלוקה שליש י"ו ומהכ"ל זה אינו ברור לי ואין להאריך וק"ל: תוס' בד"ה בג' דקורות בו דאיש ושתו נשיו ה"ד ודוקא לומר דנתנו ד"ה ע"מ בו עכ"ל. ומהא דמנעיל ליה לר' ירמיה ג' ומטילין לכיס א' כו' ל"ק להו דאיכא למימר צבו שפיר שכ"א יש לו מעוט מיוחדין וכ"א רוצה לקנותו לעצמו אלא דקמצעיל ליה כיון דמתעסקין בשוחפות ומטילין לכיס א' ה"ל כדעת א' ופשיט ליה מאיש וצ' נשיו כו' דמסתמא מטילין לכיס א' כהשתא הוהמרים ונושאת בחוך הציח ומשני דלמא בגון רב פפא כו' ששמו לא היה נושאת ונומת בחוך הציח אלא עשהא לעצמה כפירש"י י"ח ומהא קשיא להו דמ"מ צ"ה צ"ה וצ' נשיו לפי סברת המנקה דצעי למפניה לא שייך לומר שכ"א יקח לעצמו דדוקא לומר דנתנו לה על מנת כו' ודו"ק:

ח"א דף יד ע"א ותהומין שסומכין בהן יעקרו כו' וכן ב' תהומי שבת כו'. נראה לפרש שהיה מדרכס לממוך בשנת קצות ישראל שכל העם ששדודת צאים לעיר בשנת שיערו כל העם מי הם הנסמכים וזה גזרו על העיר שסומכין זה שחמרי דן ואם יהיו חסידים על העיר להציל וילכו מהעיר בקצות חוך החומה לסמוך אותה החמס יעקר וזה נמכוין ר"י צ"ב צ"ב ג' הרים גדולים שהעירי קשה צס וצ"ב ג' עירור גדולות ואלמנה נמכוין שפניהם נמכוין דהשתא ל"ה מהעיר מוכל להציל עצמם וחסומה לומר שלא נעשה נמחומה וק"ל: באבן שאין לו הופכים בו. ר"ל שלא אהפון עורף להם לרוץ מפניהם רק הגני מוטל לפניהם לקבל המיתה מאהבה עלי הרגש צער כלכן הוא שאינו מרגיש וק"ל: אינו א"א טויעה בו. יש (בגלל) [וחוך] ה' זקנים שזכר לעיל עוד ממלמדי דרש"ק כדאמרינן פרק המתקין הן סמס משנה ר"מ סמס חוספתא ר"מ סמס ספרא ר"י סמס ספרי ר"ש וכולוהו אליבא דרש"ק אשפר דלא היה מסמיעא ליה מלחא לר"ע לפתסמיהו א"י דזמנו של רש"י עדין לא הגיע למעלה זו ולהו ר"מ שסמך ע"י רש"י הם עיקר שסמס רבי המשמיע אליביה וק"ל: ד"א נצטער מר דאגן מדבית ע"י וכו'. יש לדקדק כיון שלא נסמכו למה קרו להו רבי דהא מסיק לעיל הן סמכין ליה בשמא וקרו ליה רבי וכו' דמשמע בלא סמכות לא קרו ליה רבי וי"ל דהכי קאמר לעיל קרו ליה סמס רבי בשמיה בלא הוכרח שם ע"ס ועוד נראה להגיה הכא רב חנינא ורב אשעייל בלא וי"ד הן דרבי צו"ד הוא נמכוין ורב בלא וי"ד אינו נמכוין דאין קורין רב אלא צנצל דאין שם סמכות וצ"י דש סמכות קורין רבי וכו"ה לקמן בס"פ ד' מוחות הן רב חנינא ורב אשעייל מצ"י להו עיגלל מילחא וכו"ה בספר יחסין ורב חנינא ורב אשעייל אחי רבה הוו דלמי מצית עלי: דע"לם הוי קב"ה וקיים בו. יצא פ' חלק טו ע"ש: א"א"ב מוה"ל"ן בו. דאין פוסקין ללחם גדולה אלא מן השמים כדאמר פרק הספינה ין אפילו ריש גרומתי משמיה מוקמי ליה

דף טו ע"א גמרא וזב"ג בו. יש לדקדק כיון דלמטריך ושופטין למלך וכ"ג מנליה סנהדרין גדולה דהיינו מיוחדין בשופטין טו וי"ל דדרשוה שקולים הם ולמאי למסיק נמי דכל סנהדרין צע"י כל הסנהדרין ומלך וכ"ג דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו בד"ה פ"מ בו א"ע: דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו וד"א דיוקא אבית פגי א"א אפי"ו בירושלים כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו א"ע: דרינו כירושלים כדאמר בו וזכ"ל סנהדרין כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו לא קידש הלחם אכל לפניס מצית פגי קידש כמו בירושלים ה"ג הכא לאו דוקא אבית פגי אלא אפילו בירושלים אין שם מקומן של סנהדרין וכדאמר בו דהשתא נמי לענין סנהדרין הו"י דין צ"ה פגי שוה כירושלים וק"ל: תוס' בד"ה א"א יחסר המזג בו במוזגה ד"ע' חד תרין בו עכ"ל. והיינו כ"ג דע"א לא יצא לכלל חלוקה לג' חלקים רק עד ס"ט דהיינו על חד חרי והקמס הוהמרים לא יצאו לכלל חלוקה שליש י"ו ומהכ"ל זה אינו ברור לי ואין להאריך וק"ל: תוס' בד"ה בג' דקורות בו דאיש ושתו נשיו ה"ד ודוקא לומר דנתנו ד"ה ע"מ בו עכ"ל. ומהא דמנעיל ליה לר' ירמיה ג' ומטילין לכיס א' כו' ל"ק להו דאיכא למימר צבו שפיר שכ"א יש לו מעוט מיוחדין וכ"א רוצה לקנותו לעצמו אלא דקמצעיל ליה כיון דמתעסקין בשוחפות ומטילין לכיס א' ה"ל כדעת א' ופשיט ליה מאיש וצ' נשיו כו' דמסתמא מטילין לכיס א' כהשתא הוהמרים ונושאת בחוך הציח ומשני דלמא בגון רב פפא כו' ששמו לא היה נושאת ונומת בחוך הציח אלא עשהא לעצמה כפירש"י י"ח ומהא קשיא להו דמ"מ צ"ה צ"ה וצ' נשיו לפי סברת המנקה דצעי למפניה לא שייך לומר שכ"א יקח לעצמו דדוקא לומר דנתנו לה על מנת כו' ודו"ק:

דף טו ע"ב גמרא וזב"ג בו. יש לדקדק כיון דלמטריך ושופטין למלך וכ"ג מנליה סנהדרין גדולה דהיינו מיוחדין בשופטין טו וי"ל דדרשוה שקולים הם ולמאי למסיק נמי דכל סנהדרין צע"י כל הסנהדרין ומלך וכ"ג דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו בד"ה פ"מ בו א"ע: דרינו בירושלים כדאמר בו ובפרק התודה בו וד"א דיוקא אבית פגי א"א אפי"ו בירושלים כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו א"ע: דרינו כירושלים כדאמר בו וזכ"ל סנהדרין כו"ג עכ"ל. שיעור דנריהס טו לא קידש הלחם אכל לפניס מצית פגי קידש כמו בירושלים ה"ג הכא לאו דוקא אבית פגי אלא אפילו בירושלים אין שם מקומן של סנהדרין וכדאמר בו דהשתא נמי לענין סנהדרין הו"י דין צ"ה פגי שוה כירושלים וק"ל: תוס' בד"ה א"א יחסר המזג בו במוזגה ד"ע' חד תרין בו עכ"ל. והיינו כ"ג דע"א לא יצא לכלל חלוקה לג' חלקים רק עד ס"ט דהיינו על חד חרי והקמס הוהמרים לא יצאו לכלל חלוקה שליש י"ו ומהכ"ל זה אינו ברור לי ואין להאריך וק"ל: תוס' בד"ה בג' דקורות בו דאיש ושתו נשיו ה"ד ודוקא לומר דנתנו ד"ה ע"מ בו עכ"ל. ומהא דמנעיל ליה לר' ירמיה ג' ומטילין לכיס א' כו' ל"ק להו דאיכא למימר צבו שפיר שכ"א יש לו מעוט מיוחדין וכ"א רוצה לקנותו לעצמו אלא דקמצעיל ליה כיון דמתעסקין בשוחפות ומטילין לכיס א' ה"ל כדעת א' ופשיט ליה מאיש וצ' נשיו כו' דמסתמא מטילין לכיס א' כהשתא הוהמרים ונושאת בחוך הציח ומשני דלמא בגון רב פפא כו' ששמו לא היה נושאת ונומת בחוך הציח אלא עשהא לעצמה כפירש"י י"ח ומהא קשיא להו דמ"מ צ"ה צ"ה וצ' נשיו לפי סברת המנקה דצעי למפניה לא שייך לומר שכ"א יקח לעצמו דדוקא לומר דנתנו לה על מנת כו' ודו"ק:

חכמת שלמה

דף יד ע"א רש"י בד"ה פשיטא כו' לדין קנסות. ה"ק: דף יד ע"ב רש"י בד"ה עשרה עשרה. נמחק עשרה פעם אחת: בא"ד וארבעה בקרקעות. הכא סוף עשור: רש"י בד"ה תסגי בארבע אלמא כו' ולכונן תהיה אחוזתו יוצא בזה. כ"ל והס"ד וה"ד: דף טו ע"א רש"י בד"ה ואדם כיוצא בו' לשומרו. הוא סוף דטור כאן: חאמר אחמיה ימלחא היא ודו"ק: עוד בדבור זה הלכה כמותן כו'. כ"ל. וצ"י פירוש אלא נעבר כמותן דמסייע להו קרא וק"ל:

דף יד ע"ב תוס' בד"ה אל יחסר המזג כו' דעל חד חרי כו'. ג"כ פירוש וזמנו ועמו הוא צ"ד שקול ומוסיפין עליו עוד א' ודו"ק (עיין במהרש"א): תוס' בד"ה צינוורא של הקדש כו' שבלע (אב) [את] הצנור כו'. ג"כ פירוש שצנור שצנור הפלך. והצנור שנקרא דרנן בחוך עין הנקרא מלמד וק"ל:

הגהות והערות

מז ע"ב. יג כתובות דף יז ע"א בח"א ד"ה כי. יד ב"ב דף נח ע"א. טו ע"י לעיל ע"א ד"ה יליף מ"שופטין" מיוחדים שבשופטין. טז ר"ל דבית פאגי דינו כמו בירושלים וה"י לענין סנהדרין דאפילו בירושלים אין שם מקומן כדאמר וכו' וא"כ דינם שוה. יז וע"כ בהגהות רא"מ הורוויץ המובא בילקוט מפרשים. יח ד"ה בת אבא. יט לע"מ דף גו ע"ב. כו ד"ה אפקיה. כא וע"י רש"ש.

אן ד"ה כי חזית. בן דברים כא, ב. גן וע"ש בשפתי חכמים להלימוד הוא מדכתיב "זקניך" דמשמע המיוחדים שבזקניך. הן וע"י ביד רמ"ה דתחומים הם הציונים שהיו קבועים בא"י לציין הגבול של תחום שבת, ושני ההרים הגדולים היו משמשים כציוני הגבול, וע"ש רש"י בע"י. הן לקמן דף פו ע"א. הן דף יג ע"ב. זן וכ"כ הרש"ש ובהג"א מצפ"א וע"ש בהג"א יעב"ץ. הן דף טו ע"ב. טז לקמן דף צב ע"א בח"א ד"ה לעולם. ין ב"ב דף צא ע"ב. יא סוטה דף כב ע"ב. יב דף תלמוד בבלי <עו' והדר > - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 300} {726077}

פה: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

ליקוטי רש"י

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) כחוסת ק"ג (ב) ע"ג
פירש"י מהדרין לו ד"ה
טעם וכו' ולפיו של ר"י כי
על שם יפיון (א) ע"ג
מוס' לקמן פ"ה ד"ה
ואתפוס (ד) ע"ג מוס'
לקמן פ"ה ד"ה ואוקמינן
(ה) מעמיט כ"ל כ"ה
(ו) שמות כ טו ה' ע"ג
רש"י לעיל ע"ג ד"ה
גוהרקא (ח) ועינין
(ט) מולין קמח.
(י) ירושלמי ברכות פ"ה
ה"ב (ל"ד):

הנהרות הב"ח

(ב) גמי' כר סורמקי מוז
לי ה"ס: (ג) שם
מומז' וכו' גוהרת
כ"ל וכו' מ"ג נמק:
(ד) רש"י ד"ה של' כרבו
(ה) כ"ל א"כ בחר בנו
ונתן לנו את תורתו
שהיא לפניה:

תורה אור השלם

(א) ואמר יי' על עובבם
את תורתך אשר נתתי
למשה ולא שמעו
בקולי ולא הלכו בה:
(יחזקאל מ"ו)
(ב) בבל נבון תנתח
תקמה וקרבב פסילים
תנצ' ופ"ה ד"ה
(ג) קמן וגדול שם הוא
ועבר הקפשי מאדוני:
(איוב ג' י"ט)

לעזי רש"י

איש שבני א"י י"ש פירוש
לעלות פולין י"ד פירוש
לפניה (כ"ג) גימין דף סט
ע"ג ד"ה ונשטרטו,
לעזי' למח' (מרוס)
שפיה לת' לא ועיני עורן
עק שער (כ):

הנהרות וציונים

(א) כתיב א"ל ר' שמעון
בריה, וכמו בכתובות:
(ב) כתיב נוסף א"ל ר'
ישמעאל ב"ר יוסי,
וכמו בכתובות: (ג) ואלי
צ"ל בחר בנו מבין
העממים, ועינין מסכת
סו"ת פ"ק י"ג הלכה ח'
(גליין): (ד) לפיכך כי
מטא פ"חיה המתים
(א"צ להוסיף ולמירר):

אמרו חכמים, מי האיש החכם: אמרו הנביאים. אשר דבר פי ה' אליו: שלא ברבו בתורה תחילה, כשהיו עוסקין בצורה לא היו מצרכין לפניה קרא ימירל דאשר נתתי לפניהם קא דרש צרכת אשר (א) (נתן לנו תורה אמר) שהיא לפניה של דברי תורה וכו'ן דלא מצרכי גליא דעמייהו שאינה מתנה תשובה להם: תודע. מודיע לכל ומתפאר בתורה: בן עם הארץ. היינו צקרב כסילים משפחת כסילים: אסתירא בלגינא. קלט אחד בלגינא: קיש קיש קריא. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: מציין מערתא דרבנן. שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל שלא תארע תקלה על ידי לדיקיס: איעלמא מיניה. לא יכול למנוח מקומה: ריבצת. לאחרים לשון (מועד קטן 97 ו'): המרצין שדהו משקה: רבי הנינא. גר' חמא: שדינא ביתנא. זורע אני זרעוני שפתן: שדינא. משליך: וגדינא נישבי. וקולע אני מעיני רשות ומכמורות: וציינא מביי. ואני כל צייס: ואריבנא מנילנא. ומנתן אני מעורומינן קלפס: ופליקנא למתא. למקום שאין מלמדי מיעוקות: דחמישה יוקי. לכל אחד ספרו: ומתנינא. על פה שיחא סדרי משנה לשיחא יוקי: אקרו אהרדי. לימדו זה את זה מקראות: ואתנו אהרדי. לימדו זה את זה סדרו: לא תחא כזאת בישראל. לא תאמר זאת ישראל: אמש נראה. יי' נחלוס: תקונו. ויושב ששינה של מעלה: ור' יוחנן אצ"ר ר' חייא לא. אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראו לישב אלל ר' חייא: ובשורין. מרגוס דלפדין: דמצפרא הוו שפירין עיניה. צקרב ראימי את עיניו יפות ולערב ראימיס דומות כאליו נפרשו בצור: אמרי ליה. אמרתי לו: דאמרי. אמרתי לאלהיו: גוהרקא. קהדרא: בושימי. נילנא אישטנלילי' ש' צלע: מתני' דמר קמתנינא. מוספתא של אלוני שסירה לששה סדרים אני שונה ממד דר' חייא סדרה לתוספתא כדלמרי' צלמא (ב) רבי לא שגאה ר' חייא מנא ליה ולמרי' (ג) כל מתינתא דלא מתיניא צ' ר' חייא ור' אשעיה לא תותבו מינה צ"י מדרשא: תקפי ברחמי. מרצין צמפלה: ומייתי לשייה בלא זמניה. לכך אין ניתן לה רשות להעמידן יחד: יש דוגמתן. שמהא שפתן משמעת: פולסי. חצות מלקות: שמואל' ירחינא. הוא שמואל צ' אצ' חצרו של ר' ועל שהיה צקי צקוד העיטר כדלמרי' צמס' ר"ה (דף כ'): אמר שמואל יכלנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינא: אימלי' יך פמא. צמון העין: אשור יך משור. אמנש לך ע"ג העין משטר מטפח מולוי"ר צלע"ז כדלמרי' גמי כוחא הצגלי (חומן אדומי) צמסמיס (דף מד). משטר קשטר מטפל פמו: גוהתא. קנה חלו: תתיי ב' פריא. מתח מראשמוי וטקע כח חוק הסס והולך דרך עלס גולגלתו ומומו עד עיניו: הוה מצטער רבי לשימכיה. טרס וממעסק לקומו לפי שחכס צקי היה כל כך: ולא הוה מסתיינא מיילתא. שהיחא העשה נטרפת אז לא היו החכמים נאספים: ה"ג

אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עובבם את תורתך אשר נתתי לפניהם אמר רב יהודה אמר רב שלא ברבו בתורה תחילה אמר רב חמא מאי דכתיב בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע בלב נבון תנוח חכמה זה ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים תודע זה ת"ח בן ע"ה אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא אמר ליה ר' ירמיה לר' זורא מאי דכתיב קמן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו אמו לא ידעינן דקמן וגדול שם הוא אלא כל המקמין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש דעתיה אמר רבשי"ע לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבצת (ב) כי הוה מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דדיי קא מינצית ח"ו אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדינא נישבי וציינא מבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריבנא מנילנא וכתבנא חמישה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמישה יוקי בחמישה חומשי ומתנינא שיתא יוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד מהדרנא ואתנינא אקרו אהרדי ואתנו אהרדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה ר' ירמיה בר' יוסי (א) אפי' ממר אמר ליה אינ' אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תחא כזאת בישראל אמר ר' זורא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דזוקקין דנורא ובעורין דאשא מאן (ג) מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חוי (ב) ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הוו שפירין עיניה ולאורתא דמין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמרי ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע אמר לי בכלהו מצית לאסתכולי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכלהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחית לא מצאי לאוקמא אנפשיאי אסתכלי בה אתו תרי בושימי דנורא ומחיהו לההוא גברא וסמיניהו לעיניה למחר אזלי אשתמחי אמערתיה אמינא מתנייתא דמר מתנינא (ג) ואתסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מאי טעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן לעקב ולקובניהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הזה אמר ליה איכא ר' חייא ובניו גור רבי תעניתא אחתיניהו (ד) לר' חייא ובניו אמר משיב (ה) הרוח ונשבה זיקא אמר ברקיעא מאן גלי רוא בעלמא אמרי אליהו אתיהו לאליהו מחיהו שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדובא דנורא על בנייהו וטרדיניהו שמואל ירחינא אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא יכילנא אשור לך משור [א"ל] לא יכילנא הוה מותיב ליה (ו) בגוהרתא דסמיני תותי בי סדיה ואיתסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חוי לי סיפרא דארס הראשון וכתיב ביה שמואל ירחינא

חכמים ולא פירשוהו. דמתיי מלאש המס: אמרו הנביאים. אשר דבר פי ה' אליו: שלא ברבו בתורה תחילה, כשהיו עוסקין בצורה לא היו מצרכין לפניה קרא ימירל דאשר נתתי לפניהם קא דרש צרכת אשר (א) (נתן לנו תורה אמר) שהיא לפניה של דברי תורה וכו'ן דלא מצרכי גליא דעמייהו שאינה מתנה תשובה להם: תודע. מודיע לכל ומתפאר בתורה: בן עם הארץ. היינו צקרב כסילים משפחת כסילים: אסתירא בלגינא. קלט אחד בלגינא: קיש קיש קריא. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: מציין מערתא דרבנן. שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל שלא תארע תקלה על ידי לדיקיס: איעלמא מיניה. לא יכול למנוח מקומה: ריבצת. לאחרים לשון (מועד קטן 97 ו'): המרצין שדהו משקה: רבי הנינא. גר' חמא: שדינא ביתנא. זורע אני זרעוני שפתן: שדינא. משליך: וגדינא נישבי. וקולע אני מעיני רשות ומכמורות: וציינא מביי. ואני כל צייס: ואריבנא מנילנא. ומנתן אני מעורומינן קלפס: ופליקנא למתא. למקום שאין מלמדי מיעוקות: דחמישה יוקי. לכל אחד ספרו: ומתנינא. על פה שיחא סדרי משנה לשיחא יוקי: אקרו אהרדי. לימדו זה את זה מקראות: ואתנו אהרדי. לימדו זה את זה סדרו: לא תחא כזאת בישראל. לא תאמר זאת ישראל: אמש נראה. יי' נחלוס: תקונו. ויושב ששינה של מעלה: ור' יוחנן אצ"ר ר' חייא לא. אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראו לישב אלל ר' חייא: ובשורין. מרגוס דלפדין: דמצפרא הוו שפירין עיניה. צקרב ראימי את עיניו יפות ולערב ראימיס דומות כאליו נפרשו בצור: אמרי ליה. אמרתי לו: דאמרי. אמרתי לאלהיו: גוהרקא. קהדרא: בושימי. נילנא אישטנלילי' ש' צלע: מתני' דמר קמתנינא. מוספתא של אלוני שסירה לששה סדרים אני שונה ממד דר' חייא סדרה לתוספתא כדלמרי' צלמא (ב) רבי לא שגאה ר' חייא מנא ליה ולמרי' (ג) כל מתינתא דלא מתיניא צ' ר' חייא ור' אשעיה לא תותבו מינה צ"י מדרשא: תקפי ברחמי. מרצין צמפלה: ומייתי לשייה בלא זמניה. לכך אין ניתן לה רשות להעמידן יחד: יש דוגמתן. שמהא שפתן משמעת: פולסי. חצות מלקות: שמואל' ירחינא. הוא שמואל צ' אצ' חצרו של ר' ועל שהיה צקי צקוד העיטר כדלמרי' צמס' ר"ה (דף כ'): אמר שמואל יכלנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינא: אימלי' יך פמא. צמון העין: אשור יך משור. אמנש לך ע"ג העין משטר מטפח מולוי"ר צלע"ז כדלמרי' גמי כוחא הצגלי (חומן אדומי) צמסמיס (דף מד). משטר קשטר מטפל פמו: גוהתא. קנה חלו: תתיי ב' פריא. מתח מראשמוי וטקע כח חוק הסס והולך דרך עלס גולגלתו ומומו עד עיניו: הוה מצטער רבי לשימכיה. טרס וממעסק לקומו לפי שחכס צקי היה כל כך: ולא הוה מסתיינא מיילתא. שהיחא העשה נטרפת אז לא היו החכמים נאספים: ה"ג

דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש דעתיה אמר רבשי"ע לא פלפלתי תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבצת (ב) כי הוה מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דדיי קא מינצית ח"ו אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא תשתכח מישראל מאי עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדינא נישבי וציינא מבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריבנא מנילנא וכתבנא חמישה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמישה יוקי בחמישה חומשי ומתנינא שיתא יוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד מהדרנא ואתנינא אקרו אהרדי ואתנו אהרדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה ר' ירמיה בר' יוסי (א) אפי' ממר אמר ליה אינ' אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תחא כזאת בישראל אמר ר' זורא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דזוקקין דנורא ובעורין דאשא מאן (ג) מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חוי (ב) ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הוו שפירין עיניה ולאורתא דמין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמרי ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע אמר לי בכלהו מצית לאסתכולי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכלהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחית לא מצאי לאוקמא אנפשיאי אסתכלי בה אתו תרי בושימי דנורא ומחיהו לההוא גברא וסמיניהו לעיניה למחר אזלי אשתמחי אמערתיה אמינא מתנייתא דמר מתנינא (ג) ואתסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מאי טעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן לעקב ולקובניהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הזה אמר ליה איכא ר' חייא ובניו גור רבי תעניתא אחתיניהו (ד) לר' חייא ובניו אמר משיב (ה) הרוח ונשבה זיקא אמר ברקיעא מאן גלי רוא בעלמא אמרי אליהו אתיהו לאליהו מחיהו שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדובא דנורא על בנייהו וטרדיניהו שמואל ירחינא אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא יכילנא אשור לך משור [א"ל] לא יכילנא הוה מותיב ליה (ו) בגוהרתא דסמיני תותי בי סדיה ואיתסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חוי לי סיפרא דארס הראשון וכתיב ביה שמואל ירחינא

חכים

בלא בן ונתנו ספתחו ופנקסו בארנו והספידו ר"ג הזקן ור"א בן עזריה שמחות פ"ח, וי"ע דהא ר"ג הזקן מה י"ח שנים קודם החוכן ור"א בן עזריה לא היה יותר מי"ד שנים כשהרצ בית המקדש, ולאך יהי' שראש"ע הספידו עם ר"ג הזקן, ואולי פ"ס הוא ולכך לפרש הראשי תיבות ר"א בן ערך. והתנבא בלשון ארמית בשעת מיתתו סמוך לחורבן על רשב"ג ור' ישמעאל בן אלישע בהן גדול לקטלא (שנהרגו בשעת חורבן) בראיתא בפ"ק דסנהדרין (שס) ובסוף סוגיה זירושלמי פ"ט הלכה י"ג ומדרש חזית פ' חס חומה פ"עס חמה היו מסובין בעליית בית גוריא ביריחו וי"א ז"ק יש כאן אחד שראוי שהשרה עליו שכונה כמשה רבינו ח"ל שאין הדור זכאי לכך נתנו עיניהם בהלל הזקן. וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו תלמידו של עזרא. שוב פעם אחת היו מסובין בעליה ביבנה יצא בת קול כו' נתנו עיניהם בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו אי חסיד כו' מתלמידיו של הלל (שס), וזירושלמי סוף סוטה י"א ז"ק בעליית בית גדיא ז' ראוין לרוח הקודש והלל אחד מהם ונתנו עיניהם בשמואל הקטן, ובעליית ביבנה (היינו זימי ר"ג הזקן ע"ש) י"א ז"ק ז' ראוין לרוח הקודש ושמואל הקטן אחד ונתנו עיניהם ז"ל בן הורקנוס והיו שמחים שהסכימה דעתן לדעת המקום עכ"ל. למה נקרא קטן לפי שהוא מקטין עצמו, וי"א לפי שמעט היה קטן משמואל הרמתי (שס). היה ילון ממשה (מגלה עמוקות קפ"ט). ריב"ז חזירו. יוסי בן יוחנן בשמו :

שמואל הכהן מגילה (כ"ב סע"ה) בריה דאבא בר אבא (ע"ט) :

(א) ח ונקרא ירחינאי שהיה בקי בסוד השינוי ונהירין ליה שבילי דרקיע כשבילי דנהרדעא שהי' מקובו בחוס' ז"ב (ז' רע"ב) שמואל נמי הוי כהרדעי, ואמר שיכול לחקן כולה גולה בלא רחיים עדים וז"ל אבא אבא דר' שמלחי ידע מר כו' ח"ל לא ח"ל מדהא לא ידע מר ח"כא מילי אחרנייתא דלא ידע ר"ה (כ' ע"ב). בסוף שבת אבלט (וכרי הוי) חכם גדול בתכונה חבירו (ותמוס שקראו חנינו). והי' רופא גדול וריפא את רבי ורצה רבי לסמכו ולא עלה בידו וא"ל שמואל שאל יצמער שראה ספרו של אדם הראשון וכתוב בו שמואל ירחינאי חכם יתקרי רבי לא יתקרי ואסותא דרבי על ידו תהא ז"מ (פ"ה ז') **אולי בא מעלי לכן לא נסמך כדאי פ"ק דסנהדרין (י"ד ח')** לא יהי' זקן צדיק זו כמיכה, צירוש' פ' חטפ"י הלכה ו' שהיה מכיר לתייתא דילדין לוי. (ב) ונקרא מר שמואל בשבת (ק"ח סע"ב

ב"ש היו הורגין בתלמידי ב"ה ועמדו להם בנפשותם. התנבא להורדום כשהיה קטן שימלוך (יוחסין בסדר הדורות). ששה צדיקים מקולי ז"ש וחומרי ז"ה שבת (ע"ז ח'), אלו דברים חזרו ז"ה להורות כב"ש, עדיות פ"א י"ב. בסדר רב עמרם פסק בששה (מקומות) כב"ש, חוספות סוכה (ג' ח') וזכ' אגודה שס ובהליכות עולם (ל"ד ח') ועי' במבוא הגמרא לר"ש הנגיד (ועי' לעיל ז"ה), לעמוד לזא יהיה הלכה כב"ש וכרשב"י (ס') ויקהל משה דף מ"ב ז' ודף ג"ד ח') :

(ג) שמאי גלגול יהונתן וגלגול יהושע בן נון (ע"ל הלל), שמאי מזד הבכורה (ז"ל הגבורה) של הכל לכן היה קפדן מסוד הדינים ומזד הטא קפדנותו של שמאי לא קבל כמה גרים לכן נתגלגל בשמעון בן עזמי ולא נשא חשה ולא היה צורח נפשות הגרים בעסק התורה וזזה סוד הגבורה דשמאי נהפך להפך כי מזד חסד דחברתא אחרותא דנפשין דגירין (וכן עשה משה כשפירש מן האשה לפי שהיה בסוד החסד (חס"ל מעין ה' נהר כ"ה) ע"ל חז"י. כתב זכ"ל גא"י קברו ושל אבחו בכפר מירון לזד ז' של כפר לזד מעלה צניח גפן ושה אבן מלא מים וכשצאים בני אדם שס להחפלה יש די מים ויותר מה שלוקחין מתרבה המים ואם הצאים להחפלה הם רשעים אין מוליחין הפיע ספה אחת ועליהם מנצות מאבנים גדולות (ועי' רשב"י) :

(ד) אצטליון רבו, צבא בן צוטא תלמידו, דוסתאי מכפר יחמי תלמידו :

***ר' שמאי** בש"ר אחא ירושלמי דמאי רפ"ה. ח"ר חזין ח"ר שמהי שקלים ספ"א. ר' צון בש"ר שמי מעשרות פ"ב הלכה ו'. ח"ר חמי ח"ר שמאי ירושלמי ברכות פ"ג מחני' ה', בש"רל צון בר חייא שקלים רפ"ג, ר' שמאי צעי' ח"ר מנא יאות כו' ח"ר שמאי שביעית ספ"ג, ר' חייא בר' צון ור' יוסי בר' צון בשמו. ר' שמי מעשרות רפ"ב : ***שמאי** ר' אושעיא בר' שמאי :

שמואל הקטן (אבות פ"ד) חסיד ועניו שנבנסולעבר שנים ויותר משבעה ואמר שהוא עלה שלא ברשות כדי ללמוד הלכה כדי שלא לבויש חבירו וקם לצאת וא"ל רבן גבוליאל (הזקן), כן הוא בשמות פ"ח, וכתב צחשו' לז"ח (רפ"ט ע"ד) שהי' צומן ר"ג הזקן (כ"ל בשמות) דלא כהראש"ד שכתב שהי' צומן ר"ג השני (הנקרא ר"ג דיבנה) שב בני ראויות כל השנים להתעבר על ירך (סנהדרין י"א ח') ושמות פ"ה) שהי' יודע בחכמת התכונה כמו שמואל הכהן ירחינאי. יותקן ברכת המינין לפני ר"ג הזקן (ע"ל שמעון הפקולי), ומת

(ט) בדפוס'ק משוגש. (י) בדפוס'ק משוגש. (כ) זירושלמי שלטי ר' חזין. (ל) בדפוס'ק משוגש. (מ) בדפוס'ק מנובלל. (נ) בדפוס'ק בלא בתמו. (ס) צירושלמי שלטי הגירסא ר"א בן עזריה ורשב"ג. (ע) בדפוס'ק מרוח' ממקומו. (פ) לא ידעתי לאיזה לורך הוסף של ביהוסין להעתיק גם עובדא הראשונה שנתנו עיניהם בכלל הזקן שאין מקומו כאן רק אלל כלל הזקן. (צ) נשתנה בסדר לעוב צענין שמואל נכמה עיניהם. (ק) בדפוס'ק משוגש.

ווא כו' אתמנין דקיין מניה והוא לא אתמנו כו', וראה בספרי „שמות וכוניינים בתלמוד“ מאמר „הונא חברך“.

ג. והנה לא פורש בדרי"ל הענין אשר בשביל כך הסיבה ההשגחה העליונה דלא לסמכיה כאשר כן הביאו גבי רב חנינא ורב אושע' דלא אסתיע מילתא משום דמבית עלי קאתי, ויתכן דחד טעמא היא, שידענו כי רב שמן בר אבא היה קרובו של שמואל ע' כתובות כ"ג א א"ל ר"ח לרב שמן בר אבא פוק איטפל בקרובותיך וראה ירושלמי שם פ"ב ה"ו, והרי גם בקרובו הגדול הזה שמואל ארויך מצינו שהצטער עליו רבי למסמכיה ולא אסתיע מילתא ע' ב"מ פ"ה סע"ב, וראה בסה"ר ערך שמואל שהביא דשמואל שכידוע כהן היה אולי היה מבני עלי ולכן לא נסמך, ומעתה מובן שגם קרובו של שמואל הוא רב שמן בר אבא הכהן ע' רש"י כתובות כ"ג א ד"ה לרב שמן דכהן היה מהאי טעמא לא נסמך.

יד. וכדאי להעיר על שמצינו כי אחת הסיבות למניעת סמיכה היתה אי זהירות בענין פסוקא דלא פסוק משה או מי שכתב פסוק מכתבי הקודש בלי שרטוט כמ"ש בגטין ר' ע"ב מאן יימר דר' אביתר בר סמכא הוא אחר שכתב בלי שרטוט, ועל מי שכן קפד בכאלו נאמר בירושלמי מגילה פ"ד ה"א לו הוה ההוא ספרא ביומוי מניתיא חכם, ובבבלי גטין ג"ח א מעשה בריב"ח שהלך לכוך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים כו' אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, ענה אותו תינוק ואמר הלוא ה' זו חטאנו לו וגו' אמר מובטחני בו שירה הוראה בישראל כו' ובספרי המקרא והמסורה בארתי בזה דברי הירושלמי תענית פ"ד ה"ב ואכמ"ל.

טו. ר"ש בן זירוד וחד דעמיה ומנו ר' יונתן בן עכמאי ואמרו לה ר' יונתן בן עכמאי וחד דעמיה ומנו ר"ש בן זירוד חד דהוה גבייהו סמכוהו וחד דלא הוה גבייהו לא סמכוהו, עמש"כ לעיל י' ע"ב אות יב גבי פלוגתא דר"י בר נחמני וחד דעמיה ומנו ר"ש בן פזי ואמרי לה ר"ש בן פזי וחד דעמיה ומנו ר"י בר נחמני ח"א כו' שלכאורה יתראה כאלו קפדו בסדר מי המוזכר ראשון ומי אחריו דעמיה ומוכח לפ"ז שע"פ סדור שמותיהם נדע לסיים שמעתתא מי מהם בעל הדיעה שהזכרה ראשונה ומי הוא החד אמר שהוזכר באחרונה, אמנם הוכחתי שם שרק השמטת המעתיקים לפנינו וברור שכמו כן הכא ראה שם, ובעיקר הענין הבאתי בס' שם עולם מירושלמי תרומות פי"א ה"ה שמבואר ארי"א שנה ליה ר' יונתן בן עכמאי כו' א"ל ר"ז ומה טבייה [דר' יונתן בן עכמאי דאת אמרת משמיה], א"ל אדם גדול הוא ובקי במשנתינו היה, פירשוהו ר' חייא דכפר תחומין קומי רבי [פרטמו ר"ח לפני רבי שלו ספר לפניו שבחו של ר' יונתן בן עכמאי] ומניתיא חכם.

טז. לא הוה אסתיע מילתא, ביד רמה כ' כשהיה אצלו לא היו שנים סמוכין מצויין אצלו להצטרף עמו, אמנם הרמב"ם מביא שלא צריכים רק אחד סמוך וע' שירי קרבן לירושלמי דפרקן ד"ה סמיכת זקנים, ויתכן שהסיבה שע"י לא אסתיע מילתא היתה שהנסמך היה ביום הועד בחוצה לארץ עמש"כ לעיל אות ה.

יז. דארשב"ג אמר ר' יונתן מונין שאין נסמכין לבית עלי שנאמר לא יהיה זקן בביתך כו' אילימא זקן והכתוב כל מרבית ביתך ימותו אנשים כו', לא נקטו שאין סומכין לבני בית עלי דהוי משמע שאסור לסמוך אותם, אלא אמרו שאין נסמכין היינו שאינם זוכים להגיע לכך כדכתיב וכל מרבית ביתך ימותו אנשים וברש"י כשבאין לכלל אנשים בן י"ח שנה כו', ויעוין בבבא בתרא קנ"ה א דאיתמר קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו רבא אמר ר"ג בן י"ח שנה רב"ח אר"ג בן עשרים שנה כו', הרי פלוגתא בגיל התבגרות שלימה לחד בן י"ח ולחד בן כ', וראה שבת פ"ט כ' דארשב"ג אמר ר' יונתן דאין עונשין פחות מכן עשרים, הרי שלדעת ר' יונתן עשרים הוא הגיל וע"ז הרי כתיב וכל מרבית ביתך ימותו אנשים ובכן מה שנאמר לא יהיה זקן בביתך היינו בחכמה ויעוין בחו"מ סי' ז' סע' ג דמבן י"ח הוי ראוי לדון ובהגהותי הבאתי מברכות

ח. אריב"ל אין סמיכה בבבל, ע' ברכות ס"ג ב דילפו שאין מעברין השנה אלא בא"י מדכתיב כי מציון תצא תורה וגו' ובירור' בכורים פ"ג סה"ג שאין ממנים זקנים בחו"ל כו', ובתו"ח כ' נראה טעמא דמילתא לפי שהסמיכה נמשכת איש מפי איש עד מרעה שנתן הקב"ה את רוחו עליו והוא סמך את יהושע והזקנים ונתן מרוחו עליהם נמצא שכל סומך משפיע להנסמך קצת מרוה"ק שנמשך עליו מהשי"ת ולהכי הדיינים הנסמכים נקראים אלהים לפי שקבלו השפע הבאה מאת ה', לכן אין סמיכה בחו"ל שאין השכינה שורה על האדם בחו"ל כדפתח ר"א עליה דר"ה ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמה לו וא"כ אין שפע רוה"ק רק על הנסמך בא"י, ויעוין בחינוך מצוה מ"ז שגצטווינו להמית העוברים על קצת מצות ומצוה זו אינה נוהגת אלא בא"י שאין דנין ד"נ אלא בארץ, ושם מצוה רט"א וראה מנחת חינוך שם.

ט. וע' כתובות ק"א ב ישיבה שאין בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה טובה הימנה, ובחקר פתגמי חז"ל הערתי כי שנים זו שמענו שכללו בפתגם קצר זה עוד מובן ותוכן והוא שבא"י למדו תורה בעמידה אבל שם היתה סמיכה בעוד שבבבל מאז ומקדם למדו בישיבה אלא שאין בה סמיכה, על זה המליצו ישיבה שאין בה סמיכה [בבל] עמידה טובה ממנה [הלימוד בא"י אם כי הוא בעמידה טובה יען שיש בה סמיכה], ויעוין באגרות ר' שמואל בן עלי ראש ישיבת בגדד [בזמן הרמב"ם] שכתב ואם יאמר האומר כי ימים רבים לישראל בלא סמיכה בראותו האומר כי אין סמיכה בחו"ל יש לאל מלים להשיבו ולהרגיעו כי האומר אין סמיכה בחו"ל ה"מ לדון דיני קנסות אבל לדיני הודאות והלואות יש סמיכה יש על עיקר זה ראיות לא תכילם אגרת זו אך הגדנו לכם עיקר ויסוד לבנות עליה.

י. אלא סומכין בארץ ונסמכים בחוצה לארץ מאי, ת"ש כו' דלא הוה גבייהו לא סמכוהו, יעוין בספרי פ' שפטים עה"פ שום תשים עליך מלך גו' שדרשו מקרב ולא מחוץ לארץ, אחיך ולא אחרים, נראה שהכוונה שאם נתמנה למלך יהודי שהיה באותה זמן של המינוי בחו"ל לא חל המינוי כדן הנסמכין.

יא. ת"ש דר"י הוה מצטער עליה דרב שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דלסמכיה, ידענו שרב שמן בר אבא היה מבאי ביתו של ר' יוחנן ע' שבת ס"א א דא"ל ר"י לרב שמן בר אבא הבא לי מסנאי כו', ובירושלמי כתובות פ"ט ה"ב ר"י הוה מסתמך עליה דרשב"א כו' ובכל זאת לא אסתיע מילתא דיסמכיה כי בזמן כינוס חכמי הדור שאז היו סומכין את התלמידים לא הוה גבייהו בא"י [ולכן לא נקטו דלא הוי גביה דר"י כי אם דלא הוי גבייהו, גבי הרבים, חכמי הדור כשנתאספו], דא"ל ר"י לרב שמן בר אבא הרי אתה ברשותנו עד שתבא אצלינו מוכח שבסמיכה זמנית לא היו מחכים עד זמן הועד, ויעוין בחמו"ח בהגה שכ' דאע"ג שמדינא לא בעי צירוף מוסמכים עם המסמך בכל זאת משורת ד"א אינו מהראוי שימנה הסמוך עם הדיוטות להסמך שהרי יקירי ירושלם לא היו מטיבין בסעודה עד שידעו מי מיסב עמהם ולא היו חותמים בשטר עד שידעו מי יחתום עמהם ואפילו לספר עם אדם בשוק קפדו שיהיה ראוי ונאמן ומה גם לסמיכת חכמים בוודאי שלא צירף המסמך הדיוטות עמו רק אנשים של צורה אבל לא קפדו על סמוכים עכ"פ היו צריכים להיות חברים.

יב. וחברים נקראו ת"ח טרם שנסמכו ע' ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב חברים מהו שיכנסו לציבור השנה א"ר הושיעא חבר היונא ואעלי, וכן נקראו רב חנינא ורב הושע' חברון דרבנן כל עוד דלא אסתיע מילתא דלסמכיהו ראה ירו' שבת פ"ג ה"א וע' ירו' ברכות פ"ה, ווש"ג בקדושין ל"ג ב דאמר רשב"א לר' אלעי ור"י בר זבדא דאתון חכימי ואנא חבר, וכן צ"ל בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג שמואל אמר אין עומדים בפני חבר, ר' הילא ור' יעקב בר [אידי] [זבדי] הוו יתבין עבר (שמואל) [שמעון] בר בא וקמו לון מן קמוי, אמר לון תרתי גביכון חבר שאינו זקן כו', וכדאמרו בירושלמי שם שמעון בר מרגליות ה"ס / מרגליות, ראובן בן משה {עמוד 60} {726077}

תורת

ח"ג - סימן מט

חיים

קסז

אמנם יש לי גמגום בזה בדברי מהר"י קולון בשורש ק"ע הביא דבריו הרב ז"י צסימן הנ"ל וז"ל, יראה לענ"ד דאפילו נאמר שהקטן יכול לומר אדרבא נגד הגדול ממנו, היינו דוקא שגם הוא נורבא מרבנן וכו' אבל אם הוא עם הארץ אינו יכול לומר אדרבא, אמנם כבר פירשתי לעיל דהיינו דוקא למאן דאמר דלר"ך שהמתנדה ינדהו, אבל לדברי האומר שצ"ד נזקקין לו וחייבים לנדותו אפילו שלא נדהו האחר יראה לענ"ד דלא שגא תלמיד חכם לא שגא עם הארץ עי"ש. ויש לפקפק דא"כ פסיק ואמר דלמ"ד דצ"ד חייבין לנדותו לא שגא תלמיד חכם לא שגא עם הארץ, שהרי הרמב"ם ז"ל הוא שמנה מהדברים שחייבים צ"ד לנדות המתנדה מי שאינו חייב נדוי, ועל זה כתב הרמ"ך דוקא הוא זה שאינו חייב נדוי תלמיד חכם וכו', משמע דא"כ שגא דצ"ד חייב לנדות יש חילוק כשהשני הוא תלמיד חכם לכשהוא עם הארץ.

רבי העולה לענין דינא דכל אפי' שוין כששניהם שוין איתא להך דינא דהמתנדה למי שאינו חייב נדוי, אך יש חילוק שלהרמב"ם צ"ד חייבים לנדות, ולהרמב"ד דוקא המתנדה אם חשש לכבודו ואמר אדרבא חל נדוי, וא"כ הכא נדון דין כפי מה שהוגד אלי ששניהם ראובן ושמעון היו שוים בגדר, היה נראה שחל נדוי השני שהשיב שמעון לראובן אדרבא.

אמנם כד מעיינן חזינן דלא חל נדוי השני שהשיב שמעון לראובן, ולא מציעא אם הנדוי הראשון שגדה ראובן היה כדין שכפי הנראה עונשו של שמעון גדול בזה שקרא לחבירו כופר וסתמו כופר בעיקרי הדת, דתניא פרק קמא דקדושין [כ"ח ע"א] הקורא לחבירו עבד יהא נדוי ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו עד לחייו, ופירשו המפרשים [שם חוס' ד"ה הקורא] דקורא לחבירו עבד צ"ד חייבים לנדותו מדה כנגד מדה, איהו מוקים ליה בארור מדכתיב ארור כנען, לפיכך מנדין אותו נדוי צו אלה צו חרם, ממזר סופג את הארבעים מדה כנגד מדה וכו', רשע יורד עמו לחייו מדה כנגד מדה איהו מאבד ממנו חיותו שהרשע אין מרחמין עליו הרי זה מותר לירד לאומנותו ולהפסיד חיותו. ומזה יש ללמוד הקורא לחבירו כופר שפשוטו כופר בעיקרי הדת והוא בכלל המינין שהם מוצדלים ומרוחקים מעדת ישראל הכשרים והמאמינים והם מאותם שאמרו שמורדין ולא מעלין, וא"כ מה שגדה ראובן לשמעון בשביל שקראו כופר אינו בכלל העושה שלא כדין.

ואיברא שהרב מהרשד"ם צתשובה ליו"ד סימן רי"ג כתב גזי מי שקרא לחבירו עבד סתם שיש להקל עליו, שהרי גזי היה דאמרינן בקדושין הקורא לחבירו עבד יהא נדוי פירש רש"י ז"ל הקורא לחבירו עבד כנעני, וכן כתבו הרשב"א [שם] והר"ן [שם] הקורא לחבירו עבד כנעני משמע דוקא קראו עבד כנעני אבל עבד סתם עבד עברי קאמר. וגם כתב הרב ז"ל שמלא תשובת אביגדור היכא שקורא לחבירו אתה פסול יכול לתרץ דצוריה פסול מחמת קורבא קאמינא, או צן הזונה יכול לומר פונדקית קאמינא, וא"כ איכא למימר דהכא ג"כ הא תרין דצוריה דכפוי טובה קאמר, כלומר שאינו מכיר ומכחיש בטוב שקבל. אמנם איכא למימר דהתם שאני דעבד עברי עבד מקרי, וכן זונה מלאנו בקרא פונדקית כמו צן אשה זונה [שופטים י"א. א], ואז תצאנה שמים נשים זונות [מ"א ג. טו], אבל צמי שקרא לחבירו כופר סתם הוא צלמי מאמין בעיקרי הדת.

רבי איני חותך הדין לומר שיהו חייבים צ"ד לנדות לשמעון בזה שקרא לראובן כופר, דכל כי הא יש להקל עליו דאפשר דיכול לתרץ דצוריה, אבל מ"מ בזה שהשיב לו שמעון לראובן אדרבא לא חל נדוי כיון שראובן חפץ בפשוטו כופר ר"ל מין, ואף אם נאמר שגג בזה, מ"מ אינו בכלל מה שאמרו המתנדה למי שאינו חייב נדוי, שהרי כתב הרמב"ם צקוף הלכות שבעות [פ"ב ה"ט] השומע הזכרת ה' מפי חבירו לשוא או שנשבע לפניו לשקר או שצרך ברכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא הרי זה חייב לנדותו, בזה דברים אמורים כשהיה נשבע זה או המצרך לצטלה מויד אבל אם היה שוגג ולא ידע שזה אסור אינו חייב לנדותו, ואני אומר שאסור לנדותו לא ענש הכתוב שוגג. ומזה כתב הרב מהרשד"ם צסימן הנ"ל על מי שקרא לחבירו עבד והביא דברי הרמב"ם אלו, וכתב דקל וחומר הוא דהשתא דצדע שידוע לתנוקות לאסור לישבע לשקר שהוא מקרא מלא [ויקרא י"ב, יג] לא תשבעו בשמי וכו' עם כל זה כתב לאסור לנדותו אם לא שהתרו צו וכו', כל שכן דצדע שאינו לא במקרא ולא במשנה וכו' יע"ש.

ועם שלי הדיוט נראה דאפשר שמ"ש הרמב"ם אבל אם הוא שוגג וכו' אכלהו צבי קאי ואף לנשבע לשקר שחשז שנשבע באמת, אמנם מ"ש שלא ידע שזה אסור משום הזכרת שם ה' וצרכה שאינה צריכה נקטיה, ומ"מ נקטינן שאפילו עבר על דבר אסור לגמרי שחייב עליו נדוי דוקא במזיד אבל בשוגג פטור ואינו חייב נדוי, וא"כ הכא ג"כ נדון דין אף אם נאמר ששמעון מצי תרין דצוריה מ"מ ראובן שגג בזה ונדהו על שקרא לו כופר, דתפס הדבר כפשוטו אינו בכלל המתנדה למי שאינו חייב נדוי, ולא גרע מההיא דהרמב"ם דכשהוא שוגג פטור.

ב"ר הדברים דמה שהשיב לו שמעון לראובן אדרבא לא חל אותו נדוי, דכפי דעתו של ראובן שפט שדין עשה בזה שגדה לשמעון ופטור ראובן ומותר, ואדרבא מה שעשה שמעון הוא חגיפותא רבה שקרא לראובן כופר בשם, וכפי מה שהוגד אלי שיש מן האנשים שעשו לראובן שיסמור נדוי ודאי שגו צרואה וראוי להם לפייס לראובן ולתקן מה שעשו. הנראה לענ"ד הנעיר חיים שבתי

סימן מט

נדר שתי לאשר שאצוני על מי שקרא לאדם כשר ואמר ב"רשון ל"ע"ז מאטא לדו אישטי אותו האיש מה עונשו.

ו"ד השיב ואומר דכפי שורת הדין גדול עונשו, דתניא פרק קמא דקדושין [כ"ח ע"א] הקורא לחבירו עבד יהא נדוי ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו לחייו, ופירשו המפרשים דקורא לחבירו עבד צ"ד חייבים לנדותו מדה כנגד מדה איהו מוקים ליה בארור כדכתיב ארור כנען לפיכך מנדין אותו נדוי צו אלה צו חרם, ממזר סופג את הארבעים מדה כנגד מדה, דאיהו מוקים ליה מחייבי מלקיות אם נשא בת ישראל, רשע יורד עמו לחייו מדה כנגד מדה דאיהו מאבד ממנו חיותו שהרשע אין מרחמים עליו, הרי זה מותר לירד לאומנותו ולהפסיד חיותו. ומזה יש ללמוד כיון שהעונש מדה כנגד מדה, לזה שקרא לחבירו אדם כשר אותו האיש שהוא כנוי

ליש"ו הנוצרי כמה גדול עונשו, **דאשכחן צפרק לא יחפור** [ב"ב כ"א ע"א] **דקאמר רב יהודה אמר רב זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשכח תורה מישראל וכו', התם שאני שמזכיר זכור לטוב ויהושע בן גמלא וכו' אבל צפתם אותו האיש אינו אלא יש"ו הנוצרי**. ולא דמיא למה שכתב הרב מהרשד"ם בתשובות ליו"ד סימן רי"ג גזי מי שקרא לחזירו עבד סתם דיש להקל עליו, שהרי גזי היא דאמרינן בקדושין הקורא לחזירו עבד יאה צנודי פירש רש"י הקורא לחזירו עבד כנעני, וכן כתובה הריטב"א והר"ן הקורא לחזירו עבד כנעני, משמע דוקא קראו עבד כנעני אבל עבד סתם איכא למימר עבד עברי קאמר. וגם כתב הרב וכו' שמלא תשובת אביגדור היכא שקורא לחזירו אתה פסול יכול לתרץ דבוריה פסול מחמת קורבא קאמינא או צן הזונה יכול לומר פונדקית קאמינא וכו', דהתם שאני דעבד עברי עבד מיקרי וצן זונה מאלנו פונדקית כמו [שופטים י"א, א] צן אשה זונה, ואז תצאנה שתיים נשים זונות [מ"א ג, טז], אבל אותו האיש סתם אינו אלא כנוי ליש"ו הנוצרי וזה מפורסם לכל. וגם זה שאמר בלשון לע"ז מאטאלדו אאיטטי אותו האיש ודאי לזה כיון ולזה ענשו גדול, דיש"ו הנוצרי היה מסית ומדיח ומכשף והיה דינו מהנסקלין, כדתנן צפרק ד' מיתות [סנהדרין נ"ג ע"א] אלו הן הנסקלין וכו' המסית והמדיח והמכשף וכו', ותניא צפרק נגמר הדין [שם מג ע"א] צערב הפסח תלאוהו ליש"ו והכרוז יוצא לפניו יוצא להסקל על שכשף והסית והדיח לישאל, ואמרינן ג"כ והמסית לאו צר הפוכי זכות הוא כדכתיב [דברים י"ג, ט] לא תחמול ולא תחכה, וכבר נודע ג"כ מאי דאמרינן צפרק הנוקין [גיטין טו ע"ב] גזי הדין דאונקלוס בר קלוניקוס כד הוה בעי לאיגורי דאסקיה ליש"ו ואמר שדנהו עוד בעולם הגמול צדין המלעיג על דברי חכמים וכו'. באופן דמכל זה יש ללמוד גדול ענשו, ולפחות כשנראה להקל עליו לפחות צעונשין יספוג את הארבעים ויבקש מחילה וסליחה.

וְלִדְהוּיָת כי צעונשיתו דזורנו רבו המתפרטים כשמריצין נתפשט לכנות צאלו הכנויין צין איש לרעהו מחמת קטנות ומריבות, ולכן הכל תלוי כפי ראות הב"ד כפי הנושא שלפניו לראות מי פטר מים ומי היה ראשית המדון וכיוצא. וגדולה מזו כתב הריב"ש צסימן רי"ו על ראובן תלמיד חכם על עסק משא ומתן שהיה לו עם שמעון, קרא ראובן לשמעון רשע גמור, והשיב לו שמעון ואמר שוטה יאלת מציתך לקרוא לי רשע אם לא תלך מכאן דע שצרעה תשוב לציתך, והיה מצקש ראובן להקנים לשמעון בליטרה זהב כדין המצוה לחכם, והשיב הריב"ש על זו שאין כל החכמים שוים בליטרה של זהב אלא רב מוצהק דזורו ומורה הוראות, ואם אינו רב מוצהק אלא שותרתו אומנתו וחכם קצת אז צ"ד שמין לו דמי בשחו וכו'. ואף על גב דבשאר בני אדם ציישו בדברים פטור, בזמן שקנה חכמה לכבוד תורתו מחויבים לפרוע דמי בשחו. ובאותו נדון כתב דצין כך וצין כך נראה דאף אם הוא חכם חוץ מכבודו לא עשה פועל חכם לשלוח מדיים תחלה לקרוא לשמעון רשע גמור וכו', וא"כ הוא נתן אצבע צין שיניו והכשילו והתריס נגדו שאין כל בני אדם יכולים למשול ברוחם. ובסוף דבריו כתב ואין נראה לדון בליטרה של זהב אלא שלכבוד תורתו יש לב"ד לזוות על שמעון צכה נדוי לרעות ולפייס את ראובן ולבקש ממנו צפרהסיא צמטו וצצעו שימחול לו ולהרבות עליו רעים על זה, והמחול ג"כ לא יהיה אכזרי וראוי לו

למחול, ועוד שהוא היה ראשית מדון ע"כ. וכעין זה מצאתי בתשובת מהר"י וי"ל סימן נ"ט עי"ש.

ב"ב הדברים שצענין זה אם היה שראובן קרא לשמעון אדם כשר אותו האיש, אם היה שמעון התחיל צמדון והתריס כנגד ראובן יש להקל העונש על ראובן ואם לאו יש לב"ד לייקר לראובן וגדול ענשו. ומ"מ הכל כפי ראות הב"ד וכפי הנושא, שהרי כתב הרמב"ם בסוף הלכות שבועות [פ"ב ה"ט] וז"ל השומע הזכרת ה' מפי חזירו לשוא או ששבע לפניו לשקר או שצרך צרכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא הרי זה חייב לנדוהו וכו' צמה דברים אמורים וכו' (כנו"ל סימן הקודם).

וב"ב צין הכי וצין הכי הכא צנדון דידן יראה שאם יטעון ראובן המחרק שלא ידע לגמרי צצייבו של יש"ו הנוצרי ועד היכן הגיע רשעתו, יש להקל כפי ראות הב"ד, אך אם ראו שצפשע ומרד [חרף] ודאי גדול ענשו, וצין הכי וצין הכי אין להמלט ממוסר הכל כפי ראות עיני הב"ד.

נאם הנעיר חיים שבתאי

סימן נ

ראיתי דברי החכם השלם הפוסק במוה"ר יוסף גר"ו צמה שהורה על מי שהועד שנטבע צמים שאין להם סוף ושהו עליו שיעור שתלא נפשו ולא נמצא עוד, דאין צריך להתאצל עליו. ונדרשתי לחוות דעי הקצרה, ועם היות כי אני טרוד מאד צענינים אחרים מכמה צדדים, אך להשלמת רצון החכם הנזכר גם כי רצו עלי רעים הזוקתי להתאפק קצת ולכתוב אותומי אלה. והן אמת כי היה מקום רצ להאריך צמילי דשייכי צנדון הלז, אך אין הפנאי מסכים ולכן אקצר ואעלה כנוגע ואינו נוגע כפי מה שאוכל.

ואומר שהדין דין אמת שאין צריך להתאצל כמ"ש החכם הפוסק נר"ו, והנה הוא הציא ראה מההיא פלוגתא דהרמב"ן והר"ם מרוטנבורק שהציא הרא"ש ז"ל צפרק אלו מגלחין [מו"ק פ"ג ס"י ג], שהרי הר"ם ז"ל היה מגמגם תחלה שלא להתאצל על פי עד אחד אע"ג שהוא עדות מספיק להתיר אשה לשוק, ואע"ג דלצסוף הסכים לצצרת הרמב"ן, די לנו שנאמר דוקא משום שהוא עדות מספיק להתיר אשה על פיו, אבל כל שאינו עדות מספיק להתרת אשה כגוונא דנדון דידן יראה שאינו חייב להתאצל, ולכאורה היה נראה שהיא ראה נכונה.

אמנם יראה דכד מעיינן חזינן דמהך ראה לא איריא ויש מקום לתלוק ולדחות. וזה כשנעמוד תחלה על תקירה אחת שראוי למעיין לעמוד עליה, וזה דחזינן שנחלק עדות אשה משאר עדויות דעלמא צענינים הפכיים, שמאד אחד נראה שהחמירו רז"ל צעדות אשה משאר מיילי דעלמא מצד ערוה החמורה, ומאד אחר חזינן להיפך דהקילו טפי צעדות אשה משום עגונא דאיתתא. והרמב"ם ז"ל צסוף פרק י"ג מגרושין [הכ"ט] כתב וז"ל, אל יקשה צעיניך שהחירו חכמים ערוה החמורה צעדות אשה וכו' עד לפיכך הקלו חכמים צצצ זה והאמינו צו עד אחד מפי שפחה וכו' כדי שלא ישארו צנות ישראל עגונות, וצפרק ז' מנחלות [ה"א] ג"כ כתב אין

לו רבי ואומרים לו הרי אתה סמוך ויש לך רשות לדון אפילו דיני קנסות, ובאמרם אפי' דיני קנסות ניתנה לו רשות לדיני ממונות והוראות.

יח. רש"י ד"ה ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות דאלהים כתיב כו', בס' נחל יצחק מהגר"א מקובא סי' א סע' ג כ' דברי רש"י אלו צריכים ביאור דמשמע דס"ל דהא דדנין הודאות והלואות בבבל זהו משום נעילת דלת ולא משום דעבדינן שליחותיהו אבל גזילות דדנין אף דלא שייך נעילת דלת זהו משום שליחותיהו קא עבדינן והם שני ענינים נפרדים והוי שתי תקנות כו', אבל באמת בגטין פ"ח ב פרש"י בד"ה מידי דהוי אדיני ממונות והלואות דעבדינן שליחותיהו כדאמרינן בסנהדרין, אלמא להדיא דהא דדנין בבבל הודאות והלואות זהו ג"כ משום דשליחותיהו עבדינן ומשום שלא תנעול דלת כו' וכ"א בב"ק פ"ד כו', והנראה בכונת רש"י עפ"מ בתומים בסק"ב דהודאות והלואות וגזילות דדנין הם חלוקים בדנין, דהודאות והלואות דנין בב"ד הדיוטות אף במקום שיש ב"ד סמוכין משום שלא תנעול דלת שהמלוח לא ירצה להטריח עצמו לילך לב"ד סמוכין דוקא, אבל גזילות שדנין זהו דוקא בבבל דליכא כלל סמוכין בזה תקנו לדון בב"ד שאינם סמוכין דאל"כ יגזלו ויסמוך על זה שהנגזל לא יוציא מנה על מנה לילך לא"י למקום רחוק ותהיה ההוצאה מרובה על הקרן, אבל בא"י דאיכא סמוכין כיון שיש במציאות ב"ד סמוכין לא יגזול דהא ביד הנגזל לילך לב"ד סמוכין כו', ולזה נתכוון רש"י דבאמת אף בגזילות דדנין בבבל זהו מטעמא דנעילת דלת רק בהלואות לא בעינן מומחים אף במקום שיש סמוכין אבל בגזילות דדנין זהו רק בבבל דליכא סמוכין וז"ש רש"י והיכא דליכא נעילת דלת כגון ב"ד שומרינן וגזילות דדיינינן בבבל כו' שדקדק בלשונו וכתב דדוקא בבבל דדיינינן דאתי למעוטי א"י דאיכא סמוכין שם לא דנין בב"ד הדיוטות כיון דלא שייך התם שלא תנעול דלת כו', ומה דמסיים רש"י דשליחותיהו קא עבדינן כדמפרש בהחובל כו' כוונתו דקאי גם על ד"מ דבהלוואות קא מיירי לע' שם וכן בגזילות דדנין בבבל הכל הוי משום שליחותיהו כו' ופליגינהו רש"י לשני ענינים כסברת התומים, וע' תדושי הרי"מ חו"מ סי' א' אות ט'.

יט. וחד לא סמך וחד אר"י כו', בסה"ק כ' דהפסיק בידור ענין מנין הסומכין בפרט אחר של סמיכה אם ביד או בשם שזהו קשור יחד משה סמך יחידי ביד אבל אחריני שסומכין בשלשה אין צריכין יד כו', ובס' גור אריה כ' משה ביד לנבואה וזקני הדור שסומכין בשמא זהו רק לחכמה שרק ביהושע מצינו סמיכה ביד ממש לא כן בשבעים הזקנים שנסמכו בשמא שהיו כתובים בפתקאות הגורל או כפה ע' ירושלמי יומא פ"א ה"א, ויעוין ונחומא ס"פ תשא מנין וכה משה לקרני הוד כו' נתן הקב"ה כף ידו עליו כו' הרי כי להמשיך השפעה נבואית לזכות לקרני, הוד"ו יניקת הנביאים צריכים השקפה והתחברות עם המשפיע, וכן כשסמך משה את יהושע (במדבר כ"ז יח—כ) ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו גו' ונתת מהודך עליו גו' שהסמיכה ביד היתה להמשיך עליו, הוד"ו ע' זהר בראשית כ"א ב נצח ישראל כו' דא דרגא רביעאה דלא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל כו' יהושע אתנבי מהודו של משה כו', שם ויקרא ל"ה א נביאי קיימי לתתא באתרא דאקרין נצח והוד כו', רע"מ אחרי ס"ח רע"א נצח והוד תרין נביאין מתמן, בהקדמת התקו"ז (ב' ע"א) חזוים נביאים מסטרא דנצח והוד, שם ת"ע (קכ"ג ב) נביאים כלהו רשימין דיוקניהון בנצח והוד, ולקרני הוד היתה התקשרות והשקפה, וכן בפגישתם הראשונה של אליהו ואלישע כתיב (מ"א י"ט) וימצא את אלישע בן שפט והוא חורש שנים צמדים גו' ויעבור אליהו וישלף אדרתו עליו ויעזב את הבקר וירץ אחר אליהו, וראה לעיל אות ט"ו.

כ. ברם זכור אותו האיש לטוב וריב"ב שמו שאלמלא

הוא כו', בשו"ת מהרח"ש ח"ג סי' מ"ט העיר שכיניו, אותו האיש

יג. אי הכי תסגי בחד, כשי"צ כ' מדכתיב במשה ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר ולפני כל העדה ויסמוך את ידיו עליו הרי שהסכימו אלעזר וכל זקני ישראל להמינו, וראה מש"כ להלן דשאני סמיכת יהושע מסמיכת כל הזקנים שהם להוראה בשמא ויהושע לנבואה ביד, ולכן העמידהו לפני אלעזר וכל העדה שאב הנביאים החזיק אותו לפנייהם כנביא אמת, ויתכן שמלבד הסמיכה לנבואה סמכו כמו כן להוראה ככל הזקנים.

יד. וכ"ת משה במקום ע"א קאי, בחמו"ה כ' הכא לא שייך לשנויי אחריני הוו בהדיה ומשום כבודו של משה לא חשיב להו כדמשנינן לק' גבי ריב"ב כיון דלא גלי בשום דוכתא דבעינן שלשה לא הוי לקרא להעלים כיון דינא בעינא למילף דבעינן שלשה, ובהגה שם: אי אפשר להגיד דיהושע קיבל הנהגה והוראה מוקנים דמשה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים ולא אמרו משה מסרה ליהושע וזקנים, ואם היה איזה זקן עם משה בסמיכת יהושע היה יהושע כפוף לו לפחות כתלמיד חבר לפי שהיה מסומכיו, ואדרבא מצינו לעיל ח' שה' אמר ליהושע דבר אחד לדור טול מקל והך על קדקדם כו' ויעוין שו"ת חתם סופר חלק שביעי סי' י"ד וט"ז, ועוד שם סי' כ"ב.

טו. א"ל ר"א כו' א"ל סמכין ליה בשמא כו', ע' בס' השטרות לר"י אברצלונא שהביא הגי' א"ל רב אחי בריה דרבא לרב אשי היכי סמכי ליה, מותבי ליה ידא ארישא וסמכי ליה (בשמא) [בשמא] וקרי ליה רבי כו', אולם ברמב"ם סנהדרין פ"ד ה"ו לא שיסמכו ידיהו על ראש הזקן אלא שקורין לו רבי כו', ובלחם שמים מהג"ר יעב"ץ דמשום שקיי"ל שסומכין אף אם אינו עם הסומכין במקום אחד, שאל"כ יש לחוש שתבטל הסמיכה אם לא ימצא הראוי כאן כי אם ברחוק מקום ולא יהא אפשר לו לבוא לפני הסומכים או שלא יכלו לשלוח סמוכים לכל מקומות הרחוקים נמצא בטלה סמיכה אם לא יסמכו שלא בפניהם, וראה להלן שכ' שסמיכה ביד לנבואה אבל להוראה די במינוי לדין ולכן בא"י מקום השראת הנבואה קפדו ביחוד שלא לסמוך ביד, ולכן דייקו בא"י ונקטו מינוי דיינים בעוד שבחז"ל שאינה מקום נבואה לא דייקו בכך ותמן נקטו סמיכה ע' ירושלמי דפרקן ה"ב.

טז. קרי ליה רבי, ע' בבא מציעא פ"ה א איקלע רבי לאתריה דר' אלעזר בר"ש כו' אתייה אסמכיה ברבי [שהיה קורין אותו רבי—רש"י], שם פ"ו רע"א הוה רבי קא מצטער למסמכיה לשמואל ולא הוה מסתייע מילתא כו' חכים יתקרי ורבי לא יתקרי, ובספרי שמות וכנויים בתלמוד מחקר יד הערה טז הבאתי שהנסמכים תוארו בכינוי רבי — הרי"ש חריקה — ע' מגן אבות לרשב"ץ פ"ה מ"א ותשבי ערך רב, ות"ח נתכנה רב (בפתח תחת הרי"ש) שזהו רב ביחס לדוטר מניה כמו רב החובל (יונה א), ותלמידו היה מכנהו רבי, כלומר הרב שלי, וראה בס' לחם שמים להגיעב"ץ ריש מס' ברכות ובלוח ארש דף י"ט וס' שער תפלה לרז"ה אות מ"ט, אבל תואר רבי (בחיריק) הוא סימן לנסמך, וז"ש בירושלמי בכורים פ"ג סה"ג ר' זמינא הוה בצור ומנוניה ע"מ לחזור ואף ר' יונה הוה בפתקי ולא קביל עליה מתמניא אמר עד זמן דמתמני רבי ומינה רבי, ר"ל כיון שלא סמכו את ר' זמינא רק לזמן לא חפץ ר' יונה לקבל סמיכה עד שיסמכו מקודם את ר' זמינא לרבי, ועשו רצונו ומנוהו רבי, כלומר סמכוהו, אות מוחשי לסמיכה היה גם הלבשת הסודרא ראה בספרי דרכי התלמוד וחידותיו מאמר תלבושת ת"ח והנשיא.

יז. ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות, כיון שיכולים לסמוך אך לדבר אחד כמו לדון ולא להורות באיסור והיתר או להוראה ולא לדין, או רשות להורות ולדון אך לא דיני קנסות, או לדון קנסות אבל לא להתיר בכורות במומן, וכן יכולים ליתן רשות להתיר נדרים לבד או לראות כתמים וכן כל כיוצא בהן (רמב"ם סנהדרין פ"ד ה"א), ורבי הרי נקרא גם הנסמך לאחד מן הדברים, לכן הדגישו שמלבד מה דקרי ליה רבי צריכים לומר מפורש דיהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות וכן כל כדומה ע' רמב"ם שם קורין

היתה משיגה אותם גם שם, ואך כעבור איזה זמן התקבצו שוב באחד המקומות, ויסופר בזה כי בין אושא לשפרעם, כלומר בתקופת הימים שבין ישיבתם באושא לזמן שהתישבו בשפרעם, אז היה אותו המאורע שסמך ריב"ב את התלמידים באחד המקומות, ולפי מובן זה, בין אושא לשפרעם אינו ציון מקום רק הגבלת זמן כמו בין מלכא למלכא, וע' תוספתא מקואות רפ"ו מעשה במקוה שבין אושא לשפרעם כו' ובהגהותי שם.

ד. וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן ר' מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמעון. הן הם שנקטו ביבמות ס"ב ב שהיה העולם שמש עד שבא ר' עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמעון כו'.

ה. אמר להן בני רוצי כו'. לכאורה למה סיכן ריב"ב את אלו שהיה הפך להסמך אותם שיתקבצו אצלו ועי"ז אפשר שיוודע למלכות הרשעה הן היה יכול לסמוך אותם שלא בנוכחותם, ומה שמצינו שלפעמים הצטער הסומך על שהאיש שחפץ לסמוך אותו לא הוי גביה, היינו כאשר אותו המועמד לסמיכה היה אז בחוץ לארץ, אבל אם הוא בא"י הרי אינו צריך להיות כלל עם המסמך יחד ע' רמב"ם סנהדרין פ"ד ה"ו היו שניהם בארץ סומכין אותו אע"פ שאינו עם הסמוכים במקום אחד, אלא שולחין לו או כותבין לו שהוא סמוך ונותנין לו רשות לדון דיני קנסות הואיל ושניהם בארץ, ויתכן שאז בזמן השמד והאנדלומוסיה לא ידעו כלל מי מחכמי הדור בארץ ומי כבר ברח לזמן רב או מעט לחו"ל, ואם היה ריב"ב מסמך אדם שלא בפניו חשש פן הנהו כהיום בחו"ל ואין סמיכתו חלה ועכ"ז מבלי יודעים יחזיק התלמיד עצמו כסמוך בשמעו כי סמכו ריב"ב ולא יזכור כי באותו יום היה הוא בחו"ל לכן הוכרחו להיות אצלו בסמיכתם.

ו. ר"י בן בבא אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דריב"ב, דוגמתו ברה"כ ב סהדא אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש, וע' תוס' ב"ב ח' ע"ב ד"ה כי הא דרבה אכפ"י אחד היה עמו כו' וע' יבמות קט"ו סע"ב משום כבודו דאבותו דשמואל כו', וראה בירושלמי סוטה פ"ז ה"ה שכ"ד מרגלים היו ובפ"מ וק"ע שם אע"פ שלא הוזכרו בכתוב רק שם איש אחד למטה משום חשיבותם של אלו והיי"ב שעמתם פחותים מהם ולא נחשבו בהדיהו ועמש"כ לעיל ב' ע"א אות מו, וראה ריטב"א כתובות כ"ח ב ד"ה אויל ואסחיד כו' ובשו"ת בנין עולם יו"ד ס"ס ס"ב.

ז. ובמאירי (ע' מ"ג) ובחדרין כ' משמע דסמיכת זקנים בעי ג' מ"מ בחד סמיך סגי דאי בעי שלשתן סמוכין אמאי לא חשיב להו בהדיה כיון שהם חכמים גדולים וסמוכים כמותו ומאי חולשא הו"ל לריב"ב אי חשיב להו בהדיה, אלא מפני שריב"ב סמך עם שנים מתלמידים שנמנו עמו משו"ה לא מני להו אלא ריב"ב שהוא העיקר, ומצאתי (להרמב"ן) [להרמב"ם] שכתב כדברי בפ"ד מהל' סנהדרין.

ז. פמכיה ר"ע ולא קבלו. באגרת רב שירא מובאה הגירסא ולא קבלו דיניק הוי וכ"ה בדק"ם ובע"ז וכן פ"י רש"י הכא, ונראה שר"ל ולא קבלו היינו שלא נצטרפו לר"ע עוד שנים לסמיכה זו, דאלו נסמך כדון לא מצינו שיכול מי שהוא להתנגד ועי"ז לבטל הסמיכה, ורק משום דיניק הוי לא צירפו עצמם לעיקר הסמיכה, ויתכן שר' מאיר היה אז פחות מבין י"ח ע' חו"מ סי' ז' סע' ג ד"א שאינו ראוי לדון אלא מבין י"ח ומעלה כו', ובהגהותי שם הבאתי מברכות כ"ח א בראב"ע שנתמנה בהיותו בן י"ח, ובסוף הוריות שרבה מלך כ"ב שנין וידענו שחי ארבעים שנה ע' ר"ה י"ח ומוע"ק כ"ח הרי שנתמנה בהיותו בן י"ח אבל לא מצינו בפחות מגיל זה עמש"כ בס' נפש חיה או"ח סי' ג"ב סע' י"ח ולכן לא הצטרפו לסמיכה, ויעוין בירושלמי הכא ה"ב דנתכרמו פני ר' שמעון כשאמר ר"ע ישב ר"מ תחילה כו' ובשי"ק שם.

מצינו על מפיצי תורה ברבים כריב"ב ולק' כ"א ביהושע בן גמלא, וע' חולין נ"ד א פתח ר"ל ואמר ברם זכור אותו האיש לטוב וזכרנוהו בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל כו' וזה לעומת זה כו'.

כא. ור"י בן בבא שמו. יעוין במד"ר אסתר פ"ו ב הצדיקים שמן קודם להן ושמו מנות כו', וע' לקח טוב לאסתר פס' איש יהודי גו' ושמו מרדכי, ובפירוש ראב"ע ריש איוב איוב שמו וכמו כן מצינו ה' שמו (שמות ט"ו ג), ביה שמו (תהלים נ"ח ה), וע' רות רבה פ"ד ג ושמו בועז כו' ובמפרשים שם.

י"ד ע"א

א. ותחומין שסומכין בהן יעקרו. ע' בבא קמא כ' סע"א וחבחים ב' רע"ב לא הוית גבן באורתא בתחומא כו', ואמרם שהתחומין יעקרו זהו כדקטו בירושלמי חגיגה פ"א ה"ז תני רשב"י אם ראית עיירות שנתלשו ממקומם בא"י דע שלא החזיקו בשכר סופרים ומשנים מ"ט על מה אבדה הארץ גו', והיינו שהעיריות נתרוקנו מיושביהו, וכן גזרו שכל התחום יעקר מיושבו ע' אבן עזרא מקץ מ"א נ"ז וכל הארץ כאו מצרימה גו', ושם וכלה הרעב את הארץ, ולעיל ל"ה ה ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ע' אונקלוס ותיוב"ע שם ושם, ולעיל מניה כ"א כ"ג כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמי ועם הארץ אשר גרת בה, ולהלן ויגש מ"ז כ"ג ותלה ארץ מצרים וארץ כנען ובתרגומים שם, ובמקרא קודש שפטים י"ח ל' עד יום גלות הארץ, וראה באדרת אליהו פ' ברכה ל"ד ז ויראהו ה' את כל הארץ שכ' הם כל מנהיגי הארץ כמארו"ל שהראה לו דור דור וכו' את הגלעד עד דן הם כל הנביאים גלעד הוא אליהו מתושבי גלעד וכו', ומבואר בזהר נח ס"ב רע"א ותטמא הארץ כו' עקרא דארעא בני נשא אינון וכניצוצי זהר שם מתוס' שבת ק"י סע"ב ד"ה בארצכם כו' האי בארץ לכל אשר בארץ, וראה ראב"ע ר"פ האוינו השמים ותשמע הארץ, ושם ט' כ"ח פן יאמרו הארץ וגו' ובתרגומים שם, וכעין זה בבראשית ל"ה ב ויאמר יעקב אל ביתו גו' בתיוב"ע לאנשי ביתיה, וכלה"כ דברים י"ד כו' ושמחת אתה וביתך, שם ט"ו כ' תאכלה גו' אתה וביתך, וראה ביד רמה לק' נ"ט ב בני קטורה הדרים בין ההרים דכתיב בהו למה תרצדון הרים גבנונים וכו'.

ב. ויעוין בס' חסידים מק"נ סי' תשע"ז שכ' כן ריב"ב שסמך עצמו והנסמכים שאלמלא שעשה כן נשתכחו דיני קנסות מישראל, וראה שם סי' רנ"א שהביא שני תלמידים היו בעיר אחת והיו הגויים הורגים את היהודים בעבור שלא היו רוצים להשתמד ואלו שני בחורים נסחרו במחבוא ולא היו גויים יודעים ובלילה היו יכולים לברוח, אמר אחד אצא כרי שיהרגוני על קידוש השם (ובפשיעה) [ובפסיאה] אחת אבוא בגן עדן שהרי ר"ח בן תרדיון דרש ברבים ונשרף, וחבירו אמר אם יבואו עלי אהרג אבל לא אצא אליהם שהרי ריב"ק אמר לרחב"ת תמיה אני אם לא נשרף הוא וס"ת עמו, ור' יהודה בן בבא סמך בין שתי עיירות שלא יהא נודע, ועוד פן ישתכחו הדינים.

ג. הלך וישב לו שני הרים גדולים ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם כו'. יעוין בס' ארץ ישראל ושכנותיה מרי"ז הורוויץ ערך אושא שהביא אושא היא בגליל התחתון רחוק י"ב ק"מ מחיפה ונקרא היום כרבת הושא כו', ובהע' שם תמה על מה שאמרו [בין שני הרים גדולים] והרי אין בכל הסביבה ההוא הרים גדולים כי אם גבעות נמוכות וההר של שפרעם גבוה רק מ"א מסר מעל פני הים, ובעיני ראיתי שם כמה פעמים עכ"ל, אמנם יעוין בראש השנה ל"א א עשר מסעות נסעה שכינה וכנגדן גלתה סנהדרין כו' מיבנה לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לכית שערים וכו', והנה מובן כי כאשר הצר האויב עד כי הוכרתה הסנהדריה לעקור ממקומה ולהתפור למראה עין לא יכלו לקבוע מיד ישיבתם באיזה מקום אחר הרחוק ממקומם הראשון ק"מ אחדים כי יד האויב